

Centrul pentru Jurnalism Independent

Raport de monitorizare nr. 5

Elemente de propagandă, manipulare informațională și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton

1 februarie 2017 - 1 aprilie 2017

Raportul a fost realizat de Centrul pentru Jurnalism Independent în cadrul Campaniei media împotriva informației false și tendențioase STOP FALS!, desfășurată de Asociația Presei Independente (API), Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) și Asociația VIP a Televizoristilor Independenți din Moldova (ATVJI).

I. INFORMAȚII GENERALE

În perioada 1 februarie 2017 - 1 aprilie 2017 Centrul pentru Jurnalism Independent a monitorizat 12 instituții media - portaluri de știri și posturi TV - pentru a identifica dacă în materialele jurnalistice difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de manipulare informațională. A fost analizat modul în care instituțiile de presă din țară reflectă evenimentele de interes public major din domeniul politicii, economiei, politicii externe etc.; dacă respectă normele jurnalistice referitoare la: verificarea informațiilor din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc. Raportarea la Codul Deontologic și la lucrările științifice de referință a permis identificarea procedeelelor și tehnicilor de manipulare informațională folosite de către mass-media din Republica Moldova.

Scopul monitorizării:

De a stabili dacă mass-media, în abordarea subiectelor de interes public, respectă deontologia profesională sau dacă, dimpotrivă, folosesc procedee de manipulare. Monitorizarea a urmărit să scoată la iveală greșelile comise de jurnaliști, cu intenție sau fără, la relatarea faptelor, astfel încât studiile de caz și rapoartele de monitorizare să aibă un rol instructiv. Un alt scop al monitorizării este să contribuie la sporirea vigilenței consumatorilor de presă față de riscurile informării din surse nesigure și să-i ajute să înțeleagă în ce mod presa poate manipula, astfel încât ei să poată distinge între un produs jurnalistic manipulator și unul care reflectă echidistant realitatea.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- Aria de acoperire - națională
- Limba - română și rusă
- Impactul - tirajul și auditoriul

Instituțiile de presă monitorizate:

Audiovizual - Publika TV (știri de pe Publika.md), Prime TV, Jurnal TV, Accent TV, RTR (buletinele de știri produse în Republica Moldova), REN TV;

Presă online- Ziarulnațional.md, Pan.md; Gagauzinfo.md, Novostipmr.com, Sputnik.md, Deschide.md.

Metodologie:

Au fost selectate evenimentele din domeniile politic, economic și social de interes public major, care au avut loc în perioada monitorizării și a fost analizată modalitatea în care aceste evenimente au fost reflectate în media. Au fost analizate limbajul și imaginile folosite de jurnaliști, modul de selectare a evenimentelor, corectitudinea citării surselor, tonalitatea expunerii etc. - toate, prin prisma Codului Deontologic al Jurnalistului¹, a ghidurilor și recomandărilor în domeniul presei responsabile și de calitate² și a noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, în sensul oferit de Dicționarul de Sociologie³.

Manipularea: „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune, care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci

¹ Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, http://consiliuldepresa.md/fileadmin/fisiere/documente/cod_d_rom.pdf

² Ghid de stil cu norme etice pentru jurnaliști, API, http://www.unicef.org/moldova/Ghid_Etica_Jurnalist_RO.pdf

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332., p. 457.

<http://vignette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

inculcarea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.

Propaganda: „Activitatea sistematică de transmite, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel încât să ducă la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 1 februarie 2017 - 1 aprilie 2017:

- Scumpirea serviciilor medicale pentru persoanele care nu dețin poliță de asigurare medicală;
- Lansarea de către liderul PDM, Vladimir Plahotniuc, a inițiativei de introducere a votului uninominal;
- Dezbaterea în Parlament a proiectului de lege care prevede trecerea la sistemul de vot uninominal;
- Adoptarea în lectură finală a proiectului de lege de modificare a Codului audiovizualului;
- Votarea, în prima lectură, a proiectului de lege privind anularea imunității deputaților.

II. TENDINȚE GENERALE

Datele monitorizării relevă faptul că unele materiale jurnalistice au fost realizate cu abateri de la normele deontologice. La fel, au fost identificate elemente caracteristice practicilor de propagandă și manipulare informațională și încălcări ale Codului Deontologic, după cum urmează:

Omisiuni la realizarea edițiilor de știri și la construcția știrii - Publika TV, Prime TV, Accent TV (toate trei în știrile despre serviciile medicale);

Prezentarea unilaterală a subiectului—Publika TV, Prime TV (în știrile despre votul uninominal);

Citarea experților necunoscuți-Publika TV, Accent TV (în știrile despre votul uninominal);

Opinii combinate cu fapte - Accent TV, PublikaTV (în știrile despre votul uninominal);

Prezentarea selectivă a faptelor și opiniilor - Accent TV, PublikaTV (în știrile despre votul uninominal și despre modificarea Codului audiovizualului);

Generalizarea-Publika TV (în știrile despre moldovenii susțin schimbarea sistemului electoral și diaspora salută inițiativa PDM de a introduce votul uninominal).

Propaganda-Publika TV, Prime TV(în ce știrile despre votul uninominal)

Trunchierea citatelor și scoaterea din context - PublikaTV, Prime TV (în știrile despre votul uninominal și despre ridicarea imunității deputaților);

Distorsionarea, prin text, a mesajului surselor - PublikaTV (în știrea despre ridicarea imunității deputaților);

Etichetarea - „penalul fugar Renato Usatâi” (Publika TV), „oligarhul Vladimir Plahotniuc” (Jurnal TV).

III. ANALIZA DATELOR

Subiectul 1. Scumpirea serviciilor medicale pentru persoane care nu dețin poliță de asigurare medicală⁴

Guvernul a modificat, la 10 februarie 2017, [Regulamentul cu privire la tarifele medico-sanitare](#), operând scumpiri pentru persoanele care nu dețin polițe de asigurare medicală. Subiectul a apărut în presă abia la 20 februarie, majoritatea instituțiilor media reflectându-l în știri în zilele 20-24 februarie. La 20, 21 și 22 februarie, când discuțiile referitoare la majorarea tarifelor pentru serviciile medicale luau amploare în societate și în presă, **Publika TV** nu a reflectat subiectul. Abia la 23 februarie, când Ministerul Sănătății a emis [un comunicat](#), iar deputații socialiști și susținătorii lor au pichetat sediul instituției, cerând anularea majorării și demisia ministrei Ruxanda Glavan, pe **Publika.md** a apărut o știre la temă, cu titlul „[Ministerul Sănătății: 86 la sută din populație va avea acces la servicii medicale gratuite](#)”. Jurnaliștii nu au depus însă efortul să informeze oamenii despre majorări și să explice motivul acestora, ci s-au limitat la a prezenta poziția Ministerului, prin publicarea integrală a comunicatului de presă. Alte informații la subiect, precum și protestul socialiștilor, au fost **omise**.

O știre scurtă la acest subiect a apărut la **Publika** și a doua zi, pe 24 februarie. Atât pe online, cât și în emisiile TV a postului, a fost prezentată doar reacția Ruxandei Glavan față de nemulțumirile socialiștilor: „[Ministrul Sănătății, Ruxanda Glavan: Moțiunea socialiștilor, POPULISM IEFTIN](#)”. Faptul că postul a ocolit subiectul și a protejat astfel imaginea ministrei Glavan - care, în cazul dat, avea de făcut față unei situații „neplăcute” - este demonstrat și de lipsa, din conținutul difuzat, a informației despre [comunicatul CNAM](#), emis pe 21 februarie, în care instituția a venit cu explicații asupra majorărilor.

Omișiunea subiectului din agenda zilei și a unor detalii relevante din știre a fost constatată și la **Prime TV**, unde a fost difuzată o singură știre, la 23 februarie, în care au fost prezentate, pe scurt, precizările Ministerului Sănătății, din propriul său comunicat de presă. Alte informații, inclusiv despre protestele socialiștilor, au lipsit.

Accent TV a difuzat o știre la 22 februarie, în care au fost intercalate mici comentarii ale reporterului: „*În Republica Moldova se pare că modernizarea instituțiilor nu începe prin reforme, dar cu creșterea prețurilor*”, iar la 23 februarie - un amplu [reportaj](#) despre protestul socialiștilor în fața Ministerului Sănătății, din care a fost însă **omisă** reacția Ministerului Sănătății, care fusese exprimată într-un comunicat difuzat în aceeași zi.

Alte media monitorizate, cum ar fi **Deschide.md** sau **Ziarulnational.md**, au reflectat subiectul în câteva știri în care au prezentat detalii și diferite puncte de vedere. Ex: „[DOC/ Statul „ne îmbolnăvește” cu prețuri noi la servicii medicale. La dentist, polița - fără valoare](#)”, „[PSRM va depune o moțiune simplă. Cer debarcarea Ruxandei Glavan](#)” (Deschide.md); „[Important. Serviciile medicale din spitale s-au scumpit de câteva ori](#)”, „[Studiu de caz: Cum au fost majorate pe ASCUNS prețurile la serviciile medicale](#)” (Ziarulnational.md).

2. Lansarea de către liderul PDM, Vladimir Plahotniuc, a inițiativei de introducere a votului uninominal⁵

La 6 martie 2017 președintele Partidului Democrat, Vladimir Plahotniuc, a anunțat că formațiunea sa va depune la Parlament un proiect de modificare a Codului Electoral, care va prevedea schimbarea sistemului de alegere a deputaților: de la cel bazat pe liste de partid la unul pe circumscripții uninominale.

În știrile de la **Publika** și **Prime**, subiectul a fost prezentat unilateral, cu accent exclusiv pe părțile considerate pozitive ale modificării. Știrile au fost construite pe tehnici de propagandă electorală:

⁴Studiu de caz, <http://mediacritica.md/ro/?s=studiu+de+caz>

⁵<http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-lansarea-de-catre-liderul-pdm-vladimir-plahotniuc-initiativei-de-introducere-votului-uninomial/>

„**CE ESTE VOTUL UNINOMINAL**. Precizările pe care trebuie să le știe fiecare cetățean” (Publika, 6 martie); „**A început campania națională de colectare a semnăturilor pentru votul uninominal. Ce spun oamenii**” (Publika, 9 martie). De exemplu, în prima zi când a fost lansată inițiativa, pe portalul **Publika.md** au apărut șase știri, majoritatea cu video, referitoare la propunerea făcută de Vladimir Plahotniuc. La acestea se adaugă alte două știri - una despre reacția lui Igor Dodon și a câțiva deputați și alta, intitulată „**Cetățenii susțin inițiativa privind votul uninominal și demiterea deputaților**”. În total, șapte știri „pozitive”, în care este promovată inițiativa, iar una și cu reacții. Din 7 martie, pe **Publika.md** au apărut zilnic cel puțin una-trei știri în care se promova votul uninominal, fără ca să fie prezentate și opinii contrare. Raportat la definițiile din Dicționarul de Sociologie[1], constatăm că această repetare sistematică și promovarea insistentă a ideii că votul uninominal este un fapt exclusiv benefic pentru Republica Moldova reprezintă o mostră de **propagandă**.

De asemenea, în știrile **Publika** a fost constatată **citarea unor experți necunoscuți**, care este o tehnică de manipulare. În știrea „**Liderul PLDM, Viorel Cibotaru, despre votul uninominal: Este mai uman, va aduce personalități în Parlament**”, difuzată la 7 martie, se spune: „**Observatorii politici susțin că fiecare dintre cei trei politicieni au propriile interese pentru a respinge modificarea sistemului electoral**: Andrei Năstase critică tot ce vine din partea lui Vlad Plahotniuc, Maia Sandu nu are echipă în teritoriu, astfel că se reduc șansele ca cineva de la PAS să acceadă în Parlament, iar Viorel Cibotaru este interesat în menținerea actualului sistem, care s-a dovedit a fi vicios, în speranța că va reuși să facă un bloc electoral cu PAS și PPDA, ca să mențină PLDM în Parlament”. Faptul că „observatorilor” nu li s-a spus pe nume și nu au fost citați cu exactitate - când anume și ce au spus - arată că s-a urmărit transmiterea unei opinii (care poate fi și a reporterului) ce pune într-o lumină negativă adversarii ideii de introducere a votului uninominal. Reporterii acestui post au realizat și *voxpopuli* cu **opinii selectate** în funcție de mesaj, contrar regulilor referitoare la pluralism și au **generalizat** nejustificat: „**Cetățenii susțin inițiativa privind votul uninominal și demiterea deputaților**” (6 martie); „**Diaspora salută inițiativa PDM de a introduce votul uninominal la alegerile parlamentare**” (8 martie). În ambele știri au fost incluse doar opinii pozitive, fiind prezentate în titlu și text generalizat. Afirmațiile din titluri nu corespund realității, deoarece, o arată sondajele, nu toți „cetățenii susțin”, iar în a doua știre, niciuna dintre persoanele intervievate nu a vorbit în numele întregii diaspore.

Și **Accent TV**, în ediția de știri din 6 martie, a citat experți necunoscuți - dar cu alt scop, ca să blameze inițiativa PDM: „Experții prezic de mult timp acest scenariu, subliniind că este singura posibilitate ca Partidul Democrat să rămână la putere”. „Experții” apar și într-o știre din 7 martie: „Precizăm că aceasta nu e o primă tentativă a guvernării de a promova inițiative **calificate de experți** drept „deochete”. Mai mult, în știrea difuzată la 6 martie în unele cazuri **aufost amestecate opiniile cu faptele**: „Acesta a promis că Partidul Democrat va fi mai aproape de oameni, iar după ce și-a scos masca, a anunțat vestea principală”. Tehnica a fost prezentă și în textul reporterului din știrea difuzată de **Accent TV** la 7 martie: „Partidul Socialiștilor din Republica Moldova spune un ferm NU perspectivei continuării **regimului aflat sub cizma PDM**”.

Accent TV, dar și **Sputnik.md** au relatat subiectul cu prezentarea selectivă a opiniilor despre inițiativa Partidului Democrat. În știrile difuzate de **Sputnik.md** a fost prezentat doar punctul de vedere al lui Igor Dodon, chiar dacă și unii lideri ai fracțiunilor parlamentare sau ai altor partide de opoziție au făcut declarații la subiect în aceeași zi.

3. Dezbateră în Parlament a proiectului de lege care prevede trecerea la sistemul de vot uninominal⁶

⁶ Studiu de caz, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-dezbateră-parlament-proiectului-de-lege-care-prevede-introducerea-votului-pe-circumscripții-uninomiale/>

Prima dezbatere a proiectului de modificare a Codului Electoral, desfășurată la 31 martie 2017 în Parlament, a fost reflectată în unele mass-media cu abateri de la Codul Deontologic și cu aplicarea tehnicilor de manipulare informațională.

Și aici am atestat **prezentarea unilaterală a opiniilor**, combinată cu generalizarea și selectarea. La **Publika** și **Canal 3** știrile în cauză au fost anticipate de către prezentator cu următoarele fraze: „Parlamentul a organizat astăzi primele dezbateri publice pe marginea proiectului privind introducerea votului uninominal. **Cei prezenți au vorbit despre avantajele schimbării sistemului electoral și așteptările cetățenilor de la clasa politică**”. Această abordare este unilaterală și reflectă o prezentare selectivă a faptelor, căci nu toți participanții „au vorbit despre avantajele schimbării sistemului electoral”. Printr-un alt enunț din aceeași **știre** de la **PublikaTV** s-a generalizat și s-a obținut o afirmație falsă: „Reprezentanții societății civile cred că implementarea votului uninominal va permite ca în Parlament să aibă acces oamenii devotați țării”. În realitate, cel puțin șase participanți la dezbateri, ale căror opinii au fost reflectate în alte știri decât cele de la **Publika**, au declarat că sunt contra votului pe circumscripții.

Jurnaliștii de la **Publika** au fost acuzați și de **trunchierea citatelor** în această știre, cu scopul de a schimba sensul expunerii. Din discursul ținut în cadrul dezbaterii de către Nicolae Panfil, reprezentantul „Promo-Lex”, a fost extrasă o bucată de frază, astfel fiind denaturat sensul mesajului. Organizația „Promo-Lex” a adus argumente, în baza cărora a solicitat retragerea proiectului privind votul uninominal. În știre s-a arătat însă că Panfil ar fi exprimat o opinie favorabilă: „Da, trebuie să conștientizăm și spunem lucrul acesta: și sondajul de opinie comandat de „Promo-Lex” confirmă faptul că cetățenii văd o necesitate și o oportunitate în modificarea sistemului electoral”. „Promo-Lex” a denunțat, la câteva zile, faptul că i-a fost distorsionat mesajul și a difuzat un **comunicat** în care a inclus **întreg discursul**, inclusiv pasajul trunchiat.

Unele instituții media - **Accent TV**, în **ediția de știri** din 31 martie și **Sputnik.md** au omis subiectul dezbaterii din programele de știri. Altele **au omis elemente relevante din știre**. **Publika** și celelalte trei posturi din grupul GMG -**Prime, Canal 2** și **Canal 3**- au omis cel puțin un fapt relevant: președinta organizației „Transparency International Moldova”, Lilia Carașciuc, a părăsit dezbaterile, în semn de protest, după ce și-a rostit discursul în care a criticat inițiativa. Selectarea și omisiunea unor fapte s-a făcut pentru a tăinui de telespectatori/cititori faptul că există o rezistență puternică din partea organizațiilor active din societatea civilă față de proiectul propus de PDM.

La reflectarea dezbaterii au fost, de asemenea, folosite **etichetarea** - „penalul fugar Renato Usatâi” (**Publika TV**), „oligarhul Vladimir Plahotniuc” (**Jurnal TV**) și amestecul dintre fapte și opinii: „În timp ce majoritatea partidelor parlamentare și extraparlamentare dezbăteau proiectul, câțiva membri ai formațiunii „Partidul Nostru”, condus de penalul fugar Renato Usatâi, **au preferat și de această dată să facă scandal** și au protestat în fața Parlamentului” (**PublikaTV** și **Canal 3**).

Tehnicile constatate mai sus la **Publika, Prime, Canal 3** și **Canal 2** -prin intermediul cărora au fost promovate exclusiv avantajele sistemului de vot uninominal, în același timp fiind eliminate vocile care vorbeau despre minusurile acestuia - au contribuit, toate împreună, la realizarea acțiunilor de **propagandă** în cadrul campaniei de introducere a sistemului de vot uninominal, lansată de Partidul Democrat din Moldova.

4. Adoptarea în lectură finală a proiectului de lege de modificare a Codului audiovizualului⁷

Parlamentul a adoptat, la 30 martie 2017, un proiect de modificare a Codului audiovizualului care obligă posturile de televiziune să transmită opt ore de produs autohton pe zi, șase dintre care să fie difuzate în orele de prime-time. O astfel de prevedere, propusă spre atenția opiniei publice și în

⁷Studiu de caz, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-adoptarea-lectura-finala-proiectului-de-lege-cu-privire-la-modificarea-codului-audiovizualului/>

2015, a fost anterior criticată de unele posturi TV, care au susținut că, dacă vor scoate din grila de emisie programele de mare audiență retransmise, vor pierde clienții de publicitate. De asemenea, s-a argumentat cu faptul că posturile care nu au finanțare garantată de la proprietari - persoane sau grupuri - vor fi puse în concurență neloială cu celelalte, deoarece nu-și pot permite să producă un volum mare de programe proprii. Unii experți media și-au exprimat îngrijorarea în legătură cu riscurile pe care le implică acest proiect.

La **Publika TV** și **Accent TV** - posturi deținute de persoane sau grupuri apropiate de PDM, respectiv PSRM - s-a vorbit exclusiv despre părțile considerate pozitive ale proiectului de lege, fiind omise părerile critice. De asemenea, nu a fost solicitată opinia părților vizate - a proprietarilor sau a administratorilor de posturi de radio și de televiziune. La **Publika TV** a fost prezentată doar poziția guvernării, prin vocea lui Andrian Candu, și **omisă** opinia unor reprezentanți ai Opoziției, care și-au făcut publică poziția în aceeași zi. Deputatul PLDM Vadim Pistrinciuca **declarat pentru jurnaliștii** proiectul nu rezolvă problema securității informaționale a Republicii Moldova, ci va consolida prezența pe piața media a două monopoluri - ale grupurilor mediatiche apropiate de PDM și PSRM. De asemenea, așa cum prevede și **Codul Deontologic**, jurnaliștii ar fi trebuit să solicite opinia „tuturor părților relevante pentru subiect” (p. 2.2.), adică a proprietarilor și administratorilor de instituții audiovizuale. Anterior unii dintre acești manageri au criticat, de rând cu organizațiile media, proiectul. Un conținut asemănător a avut știrea despre modificarea Codului Audiovizualului la **Prime**.

Accent TV a reflectat subiectul, punând accent pe faptul că tocmai amendamentele socialiștilor la Codul audiovizualului au fost votate. Și aici a lipsit opinia deputaților care au votat împotriva, dar și reacția părții vizate - radiodifuzorii. Totul a fost prezentat drept un succes exclusiv al socialiștilor, care „au dat dovadă de insistență” și au obținut patru ore de produs autohton pe zi în „limba de stat” și două ore în limba rusă.

RTR Moldova, în ediția informativă în limba rusă de la ora 19.45, a difuzat o știre în care a explicat modificările și felul în care vor funcționa acestea. Jurnaliștii au amintit că „anterior, la audierile publice, radiodifuzorii au declarat că aceste modificări vor fi în beneficiul anumitor canale”, însă a **omis** poziția deputaților ce au fost împotriva.

5. Votarea, în prima lectură, a proiectului de lege privind anularea imunității deputaților⁸

La 30 martie 2017 majoritatea parlamentară a votat, în prima lectură, un proiect de modificare a Constituției, care prevede anularea imunității deputaților. Documentul, propus de Partidul Democrat, a fost criticat de către deputații din Opoziție, care au declarat că, în condițiile actuale ale Republicii Moldova, o astfel de modificare ar putea însemna crearea unui instrument de persecutare a parlamentarilor incomozi.

În știrea difuzată în principala ediție de știri de la **Publika TV**, Newsroom, s-a constatat **distorsionarea mesajului surselor**. Reporterii au inclus fragmente din opiniile exprimate de deputați la examinarea proiectului de lege în ședința plenară, însă prin textul cu care au introdus fragmentele din discursurile deputaților Vasile Bolea și Elena Bondarenco au denaturat mesajul acestora, care s-au pronunțat împotriva adoptării proiectului. Atât în cazul lui Bolea, cât și (mai ales) în cel al lui Bondarenco, declarațiile **au fost trunchiate și scoase din context**. La **Publika TV** reporterul a spus: „Unii deputați au recunoscut cu mâna pe inimă că nu au comis infracțiuni”, introducând în acest sens opinia deputatei comuniste Elena Bondarenco: „Eu nu am furat nimic în viața mea, nu am ucis pe nimeni, nu am luat mită, nu deranjez vecinii după ora 23.00, traversez întotdeauna la verde și pe zebra... acum, liniștit, într-o dimineață, la stația de troleibuz, fără să știe colegii mei de fracțiune, pot fi reținută...”.

---

⁸Studiu de caz, <http://mediacritica.md/ro/studiu-de-caz-proiectul-de-lege-privind-anularea-imunitatii-deputatilor-votat-prima-lectura/>

Intenția vorbitoarei nu a fost să recunoască faptul că nu a comis infracțiuni, ci să menționeze că, odată cu ridicarea imunității, parlamentarii ar putea fi expuși abuzurilor. Acest mesaj a fost însă distorsionat și trunchiat. Dovadă este continuarea discursului Elenei Bondarenco, transmis de *Jurnal TV*: „...pur și simplu într-o dimineață frumoasă, la stația de troleibuz, cum sugerează dl Diacov, mă vor opri și mă vor închide, pentru ca eu să devin ascultătoare sau ca să eliberez locul pentru un alt deputat ascultător”. De fapt, jurnaliștii de la *Publika* au selectat fragmente din care nu este clară ideea expusă de vorbitor și au comentat cele spuse în modul în care le-a convenit, inducând astfel în eroare telespectatorul. Pe lângă aceea că distorsionarea, trunchierea și scoaterea din context sunt tehnici de manipulare informațională, aceste procedee reprezintă și o încălcare a Codului Deontologic, punctul 2.3 al căruia spune: „Jurnalistul atribuie citatele cu acuratețe. Citatele trebuie să fie exacte, iar în cazul citării parțiale, jurnalistul are obligația de a nu denatura mesajul persoanei citate”.

Și la *Prime* reporterul a comentat și interpretat spusele Elenei Bondarenco: „Deși se jură că nu au încălcat niciodată legea, unii deputați se țin cu dinții de imunitate”. Alte media monitorizate au prezentat relativ imparțial subiectul.

CONCLUZII

Posturile *Publika TV* și *Prime TV* transmit, cu mici excepții, același conținut în știrile referitoare la evenimentele de interes public major și, în special în subiectele politice, prezintă faptele unilateral, favorizând Partidul Democrat. În știrile acestor posturi, cu precădere cele referitoare la votul uninominal și ridicarea imunității deputaților, au fost constatate o serie de tehnici de manipulare și încălcări ale Codului deontologic - **omisiuni, generalizări, distorsionarea mesajului surselor, trunchierea citatelor și scoaterea din context, etichetări.**

Cele două posturi, *Publika* și *Prime*, au transmis zilnic știri referitoare la beneficiile votului uninominal, folosind tehnici de manipulare, fapt ce se denotă antrenarea lor într-o campanie de **propagandă** politică.

Postul *Accent TV* vedește o abordare selectivă a subiectelor din programele de știri, în care dă preferință subiectelor legate de activitatea Partidului Socialiștilor, iar la realizarea știrilor pune accent pe acțiunile reprezentanților acestuia, ignorând alte opinii și fapte relevante. În cazul *Accent TV* s-a constatat **prezentarea unilaterală a faptelor, omisiunea din program, citarea experților necunoscuți.**

Spre deosebire de monitorizarea precedentă (decembrie 2016 - ianuarie 2017), în perioada februarie-aprilie 2017 au fost constatate forme noi și mai grave de manipulare informațională - **trunchierea declarațiilor, distorsionarea mesajului și scoaterea din context** - și **depropagandă**, ceea ce de regulă e caracteristic perioadelor electorale.

Datele monitorizării mai arată că jurnaliștii **sunt antrenați în campanii de propagandă**. De asemenea, o parte dintre ei manifestă o abordare selectivă a faptelor și opiniilor, protejează imaginea unor politicieni și nu reflectă obiectiv realitatea.

Alte instituții media decât cele menționate mai sus au reflectat subiectele monitorizate fără abateri semnificative de la normele deontologice sau, în funcție de specificul lor și aria de acoperire, nu au inclus aceste subiecte în știri.

RECOMANDĂRI

Instituțiile media și jurnaliștii în particular ar trebui să se abțină de la participarea în campanii de propagandă, iar în știri să reflecte faptele obiectiv, prezentând diferite puncte de vedere. Redacțiile

ar trebui să selecteze pentru reflectare evenimentele în funcție de gradul de interes public pe care îl prezintă acestea și nu în funcție de interesele proprietarilor de media.

Jurnaliștii ar trebui să abandoneze practicile neonestе de prezentare unilaterală a faptelor, de trunchiere a declarațiilor surselor și de scoatere din context, întrucât acestea, pe lângă faptul că induc în eroare consumatorul, vădesc neprofesionalism și rea-intenție, erodează încrederea în presă și le afectează reputația profesională.

Managerii nu ar trebui să utilizeze propriile instituții de presă ca instrumente de propagandă și de promovare a intereselor, în detrimentul informării echidistante a publicului.

Consiliul Coordonator al Audiovizualului ar urma să monitorizeze modul în care radiodifuzorii reflectă subiectele referitoare la schimbarea sistemului electoral prin introducerea sistemului de vot uninominal sau a celui mixt, pentru a se asigura că oamenii nu sunt manipulați, ci informați complet și echidistant despre avantajele și dezavantajele acestor sisteme.

Consumatorilor de presă li se recomandă să se informeze din mai multe surse media, pentru a evita riscul de a primi o informație eronată și manipuloare.